

ЕКОЛОГІЧНЕ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЕКОЛОГІЧНЕ СТРАХУВАННЯ ЯК ВЗАЄМОДОПОВНЮЮЧІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ДОВКІЛЛЯ

Дані щодо обсягів забруднення довкілля, спричиненого діяльністю людини, та впливу забруднювачів на стан навколишнього середовища, а отже, і на здоров'я людської популяції переконливо свідчать про необхідність суттєвого коригування парадигми, покладеної в основу функціонування сучасної ринкової економіки.

На необхідності врахування впливу техногенного забруднення на добробут суспільства й окремих індивідів наголошував ще в першій чверті ХХ ст. видатний англійський вчений-економіст А. Пігу, який поряд з економічним добробутом (частина загального добробуту, яка складається з кількості задоволень, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті), виділив соціальний добробут, до якого включив, окрім іншого, умови праці та відпочинку, умови довкілля.

Антропогенне забруднення довкілля в переважній більшості випадків є поступовим і незначним, однак у разі аварій та стихійних лих може мати залповий та масовий характер. Відповідно, засоби компенсації шкоди, яка завдається довкіллю та людям, повинні бути різними. Світова практика свідчить про те, що до числа найбільш ефективних інструментів забезпечення якості довкілля відносять екологічне оподаткування й екологічне страхування.

Згідно з визначенням Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСД) екологічні податки це: "Податки, податковою базою яких є фізичні одиниці (або їх впливи), що справляють конкретно доведений негативний вплив на довкілля". Виходячи з того, що рушійною силою в ланцюгу "виробництво-розподіл-використання-утилізація благ" є споживачі, адже без попиту немає пропозиції, можна зробити висновок, що екологічне оподаткування повинне стосуватися не лише виробників, як це зараз спостерігається в Україні, але й споживачів. Сплата споживачами екологічних податків забезпечуватиме: суттєве розширення бази екологічного оподаткування, що сприятиме, в разі цільового використання екологічних податків, покращенню якості довкілля; суттєве зменшення податкового тягаря для виробників, що сприятиме підвищенню їх конкурентоздатності; орієнтацію споживачів на придбання більш екологічно "чистих" благ, оскільки, в ідеалі, при раціонально побудованій системі справляння і адміністрування екологічного податку екологічно "брудні" блага будуть дорожчими, а отже, і менш затребуваними споживачами порівняно з "чистими".

Завданням екологічного страхування є забезпечення превенції та компенсації шкоди від аварій та стихійних лих.

Таким чином, екологічне оподаткування й екологічне страхування повинні застосовуватися як два різноспрямовані інструменти, призначені для досягнення спільної мети – забезпечення нормативних якісних характеристик довкілля. При цьому основним призначенням екологічного оподаткування повинна бути акумуляція коштів для компенсації наслідків поступового неаварійного забруднення довкілля, а екологічне страхування повинне використовуватися для мобілізації коштів з метою ліквідації наслідків масованого аварійного забруднення довкілля, а також для превенції такого забруднення.

Напрацювання ефективної державної політики в галузі екологічного оподаткування та екологічного страхування здатне викликати позитивний синергетичний ефект у справі забезпечення належних якісних характеристик довкілля.

Проценко, О.Л. Екологічне оподаткування та екологічне страхування як взаємодоповнюючі інструменти забезпечення якості довкілля [Текст] / О.Л. Проценко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XVI Всеукраїнської науково-практичної конференції (24-25 жовтня 2013 р.). - Суми : УАБС НБУ, 2013. - С.63-64.